

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

Reversal of Inflation Accounting after 20 Years and the Impact of Inflation Adjustments on Financial Statements

Sevgi CENGİZ*

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de yaklaşık yirmi yıl sonra yeniden uygulamaya konulan enflasyon muhasebesinin finansal tablolar üzerindeki etkilerini kapsamlı şekilde incelemektedir. Enflasyonun, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış sonucu paranın satın alma gücünü azaltması; muhasebe verilerinin doğruluğunu, finansal oranların karşılaştırılabilirliğini ve karar alma süreçlerinin güvenilirliğini olumsuz etkilediği kabul edilmektedir. Çalışmanın temel amacı, enflasyon düzeltmesi uygulamalarının bilanço ve gelir tablosu düzeyinde yarattığı sayısal ve raporlama etkilerini hem teorik hem de uygulamalı örneklerle ortaya koymaktır. Araştırma iki uygulamalı bölümden oluşmaktadır. Birinci uygulamada örnek bir işletmenin 31.12.2023 tarihli bilançosu üzerinden parasal ve parasal olmayan kalemler ayrıştırılmış, Yİ-ÜFE endeksleri esas alınarak düzeltme katsayıları hesaplanmış ve ilgili yevmiye kayıtları enflasyon muhasebesine uygun biçimde yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda, örnek işletmenin bilanço toplamı 400.000 TL’den 413.500 TL’ye yükselmiş ve 13.500 TL’lik fark enflasyon düzeltmesinden kaynaklanmıştır. İkinci uygulamada ise Borsa İstanbul’da işlem gören Tüpraş şirketinin TMS 29 kapsamında hazırlanan enflasyon muhasebesi uygulanmış finansal tabloları incelenmiştir. Analizler, Tüpraş’ın finansal tablolarında enflasyon muhasebesi etkisi nedeniyle 8.768 milyon TL tutarında net parasal pozisyon kaybı meydana geldiğini, bunun gelir tablosu ve karlılık göstergelerinde belirgin azalmalar yarattığını göstermiştir. Bulgular, enflasyon muhasebesinin finansal tabloların gerçeğe uygunluk ve karşılaştırılabilirliğini artırdığını; ancak kısa vadede karlılık göstergelerini baskılayabileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, yüksek enflasyon dönemlerinde şirketlerin finansal raporlamada enflasyon düzeltmesi uygulamaları benimsemelerinin, paydaşlara daha sağlıklı bilgi sunulması ve uzun vadeli ekonomik kararların iyileştirilmesi açısından kaçınılmaz olduğu önerilmektedir. Çalışma ayrıca uygulamaya ilişkin teknik ayrıntıları, VUK ile TMS 29 arasındaki farkları, parasal ve parasal olmayan kalemlerin sınıflandırılmasının önemini ve enflasyon muhasebesi uygulamalarında kullanılacak düzeltme katsayılarının tespit yöntemlerini ayrıntılı şekilde tartışmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları arasında örnek uygulamanın modelleme düzeyi ve yalnızca belirli dönemlere ilişkin veri kullanımı yer almakta olup,

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, e-posta:sevgicengiz36@outlook.com, ORCID:0000-0002-5963-2585

Atf için / Cite as: Cengiz, S (2025). “Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi”. *Van İnsani ve Sosyal Bilimler Dergisi- ViSBiD*. Sayı: 10, ss: 43-65. DOI: 10.62068/visbid.1803953

gelecekteki araştırmalarda farklı sektörler ve çok uluslu karşılaştırmalarla örneklem büyütölmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Enflasyon Muhasebesi, Enflasyon Diiřeltmesi, Bilanço, Gelir Tablosu.*

Abstract

This study provides a comprehensive analysis of the impact of inflation accounting, reinstated in Turkey after nearly twenty years, on financial statements. It proceeds from the premise that inflation — a sustained rise in general price levels and the resulting decline in purchasing power — distorts accounting records, financial ratios and decision-making information. The main objective is to quantify and explain how inflation adjustments influence balance sheets and income statements through conceptual discussion and two applied case studies. The research contains two applied sections. In the first application, a representative company's balance sheet dated 31 December 2023 was adjusted: monetary and non-monetary items were classified, adjustment coefficients were calculated using domestic producer price indices (Yİ-ÜFE), and related journal entries were prepared under inflation accounting rules. This application increased the sample company's total assets from 400,000 TL to 413,500 TL, revealing a 13,500 TL adjustment attributable to inflation correction. In the second application, the financial statements of Tüpraş — a Borsa Istanbul-listed company — prepared under IAS/TMS 29 were examined. The analysis found that inflation accounting effects produced an 8,768 million TL net monetary position loss, which reduced reported profitability and affected certain liquidity metrics. Findings indicate that while inflation accounting may lower profitability indicators in the short term, it produces a more faithful and comparable depiction of firms' financial positions during high inflation. The paper addresses implementation challenges, contrasts VUK and TMS 29 approaches, and highlights the need to correctly classify monetary versus non-monetary items and to determine proper indexation dates. Limitations include reliance on specific period data and modelling assumptions; future studies should broaden the sample, include cross-sector and international comparisons, and assess long-term impacts.

Keywords: *Inflation Accounting, Inflation Adjustment, Balance Sheet, Income Statement.*

Giriş

Firmaların değer hareketlerinin izlenmesi, sınıflandırılması, kaydedilmesi ve elde edilen veriler üzerinden ilgili tabloların oluşturularak yorumlanması süreci olarak tanımlanan muhasebe, belirli temel varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlardan biri, parayla ölçülme esasına dayanmakta ve ölçü birimi olarak kullanılan paranın değerinin değişmediği kabulüne dayanmaktadır. Ancak bu yaklaşım, paranın nominal değerinden ziyade satın alma gücündeki artış veya azalışların dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır (Can, 2006). Paranın zaman değeri kavramı, bugünkü paranın gelecekteki paradan daha değerli olduğunu ifade ederek, bu değeri etkileyen temel unsurlardan birinin enflasyon olduğunu göstermektedir. Enflasyon oranlarının dönemsel ve yıllık olarak farklı etkiler yaratması, muhasebe uygulamalarında bu oranların belirlenmesi ve hesaplanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu gereklilik, enflasyon muhasebesi kavramının temel dayanağını oluşturmaktadır. Enflasyon muhasebesi, 1989'da, 29 no'lu Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS 29) ile başlamış, Türkiye'de ise 2005 yılında 29 no'lu Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 29) olarak uygulamaya girmiştir. 1998'de zorunlu hale gelen uygulama, 2001'deki tebliğle 2003 sonuna ait mali tablolar için gerekli kılınmıştır. 2022'deki 7352 Sayılı Kanun, Vergi Usul Kanunu (VUK)'na eklenen geçici madde ile enflasyon muhasebesi 2023 yılına ertelenmiş ve 31.12.2023 tarihli mali tabloların düzeltileceği belirtilmiştir.

Türkiye'de, 5024 Sayılı Kanun ile 01.01.2004 tarihinden itibaren 31.12.2003 tarihli bilançolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuştur. Ancak 2004-2021 yılları arasında enflasyon düzeltmesi koşulları oluşmadığından düzeltme yapılmamıştır. 2021 sonunda, pandemi ve diğer ekonomik sıkıntılar nedeniyle enflasyon muhasebesi yeniden gündeme gelmiş ve 2023 yılı sonunda uygulanmaya başlanması planlanmıştır.

Enflasyon düzeltmesi ve enflasyon muhasebesi kavramları literatürde sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu nedenle, sonraki bölümlerde konunun genel çerçevede ele alınabilmesi amacıyla “enflasyon muhasebesi” teriminin kullanılması tercih edilmiştir. Bununla birlikte, bu çalışmada esas olarak Vergi Usul Kanunu (VUK) kapsamında uygulanan enflasyon düzeltmesine odaklanılmıştır. Bu nedenle, enflasyon muhasebesine ilişkin TMS 29 kapsamındaki uygulamalara ayrıntılı olarak yer verilmemiş; ancak teorik çerçevede her iki yaklaşım karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisi iki uygulama üzerinden değerlendirilmiştir. İlk olarak, enflasyon düzeltilmesinde uygulanacak oranlar ve muhasebeleştirilecek kalemler belirlenerek, enflasyon muhasebesi kapsamında düzeltilmiş tutarlar üzerinden yevmiye kayıtları yapılmıştır. İkinci uygulamada ise, Tüpraş şirketinin enflasyon muhasebesi uygulanmış finansal tabloları incelenerek enflasyon muhasebesinin etkisi analiz edilmiştir.

1. Enflasyon ve Enflasyon Muhasebesi Kavramı ve Türkiye’de Uygulanması

1.1. Enflasyon Kavramı ve Enflasyonun Genel Seyri

Fiyatlar genel seviyesinin sürekli artışı olarak tanımlanan enflasyon (Cassel, 1984), kavramsal olarak balon veya genişleme biçiminde değerlendirilebilir. Fiyatlardaki bu sürekli artış, satın alma gücünün azalmasıyla sonuçlanır ve cari fiyat düzeyindeki toplam talebin, cari fiyat düzeyindeki toplam arzdan fazla olması durumunu ifade eder. Ayrıca, piyasada mevcut olan miktardan daha fazlasının talep edilmesi durumu olarak da tanımlanabilir (Parasız, 1998). Bu süreç, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artışın yanı sıra, paranın satın alma gücünün azalması ve dolayısıyla paranın değersizleşmesi ile de ilişkilidir.

Enflasyonun oluşma sebepleri; ülkelerin gelişmişlik düzeyi, uygulanan politikalar, piyasa ve finansal yapılarındaki farklılıklar nedeniyle değişiklik gösterse de temel nedenlerin aynı olduğu ifade edilebilir. Bu temel nedenler ise şöyle sıralanmaktadır (Akyol, 2023):

- Tüketici talebindeki artış, tüketici gelirindeki artışla doğru orantılı olduğundan talep yönlü enflasyona neden olması,
- Toplam tüketici talebinin üretimi aşması durumu,
- Artan üretim maliyetleri, olumsuz iklim koşulları gibi sebeplerden kaynaklı olarak zaruri ihtiyaç olan ürün ve hizmetlerin taban fiyatının artması,
- Ülkenin para biriminde yaşanan değer kaybı nedeniyle ithal ürünlerin fiyatında artış olması,
- Kamu harcamalarının kontrolsüzlüğü ve verimsizliği,
- Tasarrufların artırılması yoluyla yatırımların ve üretimin azaltılması,
- Dolaşımda olan mevcut paranın artış göstermesi,
- Kamu harcamalarında oluşan artışın, gelirlerde oluşan artışı aşması,
- Düşük maliyetli ve düşük faizli krediler sunulması.

Enflasyonu oluşturan sebeplerin çeşitliliğine bakıldığında, enflasyonu artıran birden çok nedenin aynı anda gerçekleşmesi sonucu yüksek enflasyon oranlarına ulaşabilmektedir. Söz konusu enflasyon oranları yaşanan gelişme ve değişmelere bağlı olarak yıldan yıla farklılık göstermektedir. 1980 – 2023 yılları arasında gerçekleşen ve son 43 yılı kapsayan yıllık enflasyon oranları Tablo 1’de paylaşılmaktadır. Tablo 1’de, 1980-2023 yılları arasında gerçekleşen ve yıllık olarak baz alınan enflasyon oranları yer almaktadır.

Yıl	Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) (%) (Yıllık)	Yıl	Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) (%) (Yıllık)
1973	16,0	1999	68,8
1974	18,6	2000	39,0
1975	19,8	2001	68,5

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

1976	16,4	2002	29,7
1977	28,0	2003	18,4
1978	47,2	2004	9,3
1979	56,8	2005	7,72
1980	115,6	2006	9,65
1981	33,9	2007	8,39
1982	21,9	2008	10,06
1983	37,1	2009	6,53
1984	49,7	2010	6,4
1985	44,2	2011	10,45
1986	30,7	2012	6,16
1987	55,1	2013	7,4
1988	75,2	2014	8,17
1989	68,8	2015	8,81
1990	60,6	2016	8,53
1991	71,1	2017	11,92
1992	67,9	2018	20,3
1993	71,4	2019	11,84
1994	125,5	2020	14,6
1995	76,0	2021	36,08
1996	79,8	2022	64,27
1997	99,1	2023	64,77
1998	69,7	2024	

Tablo 1: 1973-2023 Yılları Arası Enflasyon Oranları **Kaynak:** Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2024.

Tablo 1'e bakıldığında;

- 70'li yıllarda enflasyon artış oranlarının istikrarlı ancak yükseliş eğiliminde olduğu, 1980 yılından önceki yıllara kıyasla % 100'den fazla bir artış yaşandığı, özellikle dünyada yaşanan iki büyük petrol krizi ve sonrasında Türkiye'de 3. büyük devalüasyonun yaşanmasının enflasyon rakamlarında ani sıçramalara sebep olduğu görülmüştür.

- 90'lı yıllarda esnek kur politikasına geçildikten ve fiyat kontrolleri kaldırıldıktan sonra ise Türk Lirası % 32 değer kaybına uğrayarak, Türkiye ekonomisi tarihinde en büyük cari ve kamu açığı yaşanmış ve bu durumun ise enflasyon oranlarını yükselttiği görülmektedir.

- 2000'li yıllarda yer alan enflasyon rakamlarına bakıldığında, 2001 krizi olarak da adlandırılan Türkiye Ekonomik krizinin yaşanması enflasyon oranının yükselmesinde önemli rol oynamıştır. 2002, 2003 ve 2004 yılı için ise sırasıyla %35, %20 ve % 12 enflasyon oranları hedeflenmiş olmasına rağmen uygulamada yerini bulamaması nedeniyle Merkez Bankası tarafından söz konusu yıllar örtük enflasyon

hedefleme dönemi olarak nitelendirilmiş ve söz konusu dönemler, enflasyon muhasebesinin gündeme geldiği ilk dönemler olmuştur.

- 2008 yılında yaşanan küresel finans krizi, enflasyon oranlarını artırmış ve sonrasında daha ılımlı dalgalanmalar gözlemlenmiştir. 2020 yılında COVID-19 salgınının ise dünya genelinde enflasyon oranlarında ciddi ve ani yükselişlere yol açtığı görülmüştür.

Son 50 yıldaki enflasyon oranları, enflasyon muhasebesi açısından değerlendirildiğinde, enflasyon düzeltilmesi uygulamaları 2003 yılında gündeme gelmiş ve 2004'te yürürlüğe girmiştir. Ancak bu süreçten sonra düzenli olarak uygulanmamıştır. 2021 yılının sonuna gelindiğinde ise enflasyon muhasebesi koşulları yeniden oluşarak, 2023 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

Hiçyorulmaz ve Akdoğan (2023) tarafından yapılan çalışmada ise Türkiye ile birlikte 20 farklı ülkenin son 11 yıllık enflasyon oranlarına yer verilerek esas alınan yıllar itibarıyla en yüksek enflasyon oranının Türkiye'ye ait olduğu ifade edilmiştir. 2013–2023 dönemine ait enflasyon verileri incelendiğinde ülkeler arasında belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir. Türkiye, bu dönemde en yüksek enflasyon oranlarına sahip ülkelerden biri olmuştur. 2017'de %11,9 olan enflasyon oranı 2021'de %36,1'e, 2022'de ise %64,3'e yükselmiş; bu durum fiyat istikrarı sorununun yapısal bir nitelik kazandığını göstermiştir. Buna karşılık Japonya, İsviçre ve Çin gibi gelişmiş ekonomilerde enflasyon oranları düşük seviyelerde seyretmiş, bazı yıllarda ise negatif değerlere (deflasyon) ulaşmıştır (IMF, 2024).

Almanya, Fransa, İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ekonomilerde 2021–2022 döneminde enflasyon oranlarında dikkat çekici bir artış gözlenmiştir. Bu artış, pandemi sonrası genişleyici para politikaları, enerji fiyatlarındaki yükseliş ve küresel tedarik zinciri aksaklıklarıyla ilişkilendirilmektedir. Örneğin ABD'de enflasyon 2020'de %1,2 iken 2022'de %8,3'e yükselmiştir (Dünya Bankası, 2024).

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde, 2013–2023 dönemi düşük enflasyon ortamından yüksek enflasyon sürecine geçişin yaşandığı bir dönem olmuştur. Türkiye açısından bakıldığında, bu süreç enflasyon muhasebesi uygulamasına duyulan ihtiyacı güçlendirmekte; finansal tabloların gerçeğe uygun sunulabilmesi için fiyat değişimlerinin dikkate alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

1.2. Enflasyon Muhasebesi Kavramı ve Türkiye'de Uygulanması

Enflasyon Muhasebesini, mevcut enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisini (olumsuz) ayıklayarak, finansal tablolarda yer alan verilerin gerçeklik ve doğruluğunun ifade edilebilmesi için geliştirilmiş yöntemlere verilen genel bir ad, düzenleme ya da çözüm yolu olarak tanımlamak mümkündür (Kışalı, Işıklılar ve Bozkurt, 2003).

Aynı paranın, farklı dönemlerde alım gücünü göstermesi ve benzer araçlara dönüştürülebilmesi için yapılan birtakım matematiksel muhasebe işlemleri şeklinde de tanımlanan enflasyon muhasebesinin temel amacı, zaman içerisinde paranın satın alma gücünün değişmesi nedeniyle homojenliğini kaybeden

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

finansal tabloların, aynı para birimiyle ve cari alım gücüyle belirtilmesi ve bu doğrultuda olası kazanç ve kayıpların, muhasebe kayıtlarına doğru bir şekilde aktarılmasıdır (Şavlı ve Canoğulları, 2004).

Maliye Bakanlığının, 5024 sayılı VUK, Gelir Vergisi Kanunu (GVK) ve Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) ile getirmiş olduğu enflasyon muhasebesi uygulamaları, 01.01.2004 tarihi esas alınarak yürürlüğe girmiştir. Aynı dönemde, 5024 Sayılı Kanunun 298. Maddesinde, enflasyon muhasebesi konusuna ilk defa yer verilmiştir. Ayrıca bu kanunla birlikte, mevcut dönemde enflasyon oranının %10'u geçmesi durumunda ve mevcut dönem dâhil son 3 dönemdeki enflasyon oranlarının toplamının %100'ü aşması durumunda enflasyon muhasebesinden söz edilebilmesi için asgari koşulların olduğu kabul edilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde ilk geçici vergi dönemi olarak değerlendirilen 2005 yılı Mart ayı sonunda, Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE) %8,16 olurken, son 3 yılın toplam TEFE oranı ise %57,87 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2004 yılında uygulanmaya başlanan enflasyon muhasebesi uygulamaları 2005 yılı itibarıyla kaldırılmıştır.

2004 yılını izleyen dönemler sonrasında enflasyon muhasebesi uygulanmamış ancak 2021 yılının sonuna doğru enflasyon muhasebesi koşulları (Üretici Fiyat Endeksi-ÜFE 2021 yılının 12 ayında toplam %79,89 artış gösterirken, son 3 yılda %141,70 artış göstermiştir) yeniden oluşarak gündeme gelmiştir. Ayrıca yaşanan yüksek enflasyon oranları ise enflasyon muhasebesi uygulamaları kaçınılmaz olmuştur (Çakır, 2023).

29.01.2022 tarih 31734 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 7352 sayılı VUK ile KVK'da değişiklik yapılmasına dair Kanun ile bir düzenleme yapılarak uygulanması planlanan enflasyon muhasebesi 2023 yılına ertelenmiştir. Erteleme ile 31.12.2023 öncesi dönemde enflasyon muhasebesi koşulları oluşsa bile bu tarihe kadar uygulanmayacağı belirtilmiştir.

1.2.1. VUK ve TMS 29 Kapsamında Enflasyon Muhasebesi Karşılaştırması

Türkiye'de enflasyon muhasebesi uygulamaları hem VUK hem de TMS 29 çerçevesinde düzenlenmektedir. Ancak her iki yaklaşımın temel amacı, dayandığı ilkeler ve uygulama biçimleri bakımından önemli farklılıklar göstermektedir. VUK esas olarak vergisel amaçlı bir düzenleme olup, işletmelerin vergi matrahının doğru hesaplanmasına odaklanmaktadır. Buna karşılık TMS 29, finansal raporlamada gerçeğe uygun bilgi sunmayı hedefleyen uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumlu bir yaklaşımdır.

Bu iki sistem arasındaki farkların doğru anlaşılması, özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların yorumlanması ve işletmelerin karar süreçlerinde tutarlılığın sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Aşağıdaki tablo, VUK ve TMS 29 kapsamında enflasyon muhasebesi uygulamalarının amaç, kapsam, yöntem, uygulama ve raporlama yönlerinden temel farklarını özetlemektedir (Kışal, Işıklılar ve Bozkurt, 2003; Şavlı ve Canoğulları, 2004; Çakır, 2023):

Karşılaştırma Unsuru	VUK (Vergi Usul Kanunu)	TMS 29 (Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama)
Amaç	Vergi matrahının doğru hesaplanması.	Finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunması.
Dayanak	VUK Mükerrer 298. madde ve ilgili tebliğler (ör. 555 Sıra No.lu Tebliğ).	TMS 29, IAS 29'a paralel olarak hazırlanmıştır.
Odak Noktası	Vergisel kazanç ve mali kâr.	Gerçeğe uygun finansal bilgi ve performans ölçümü.
Uygulama Koşulu	Son 3 yılda %100, içinde bulunulan yılda %10'un üzerinde enflasyon.	Yüksek enflasyonlu ekonomi tespiti (yaklaşık üç yılda %100 ve üzeri).
Başlama Zamanı	Hazine ve Maliye Bakanlığı ilanı ile başlar.	İşletme kendi finansal raporlama kararına göre uygular.
Yöntem	Parasal olmayan kalemler yeniden değerlendirme katsayılarıyla düzeltilir.	Tüm finansal tablolar genel fiyat endeksiyle düzeltilir.
Kapsam	Bilanço kalemleri (stok, sabit kıymet, sermaye vb.).	Tüm finansal tablolar (bilançolar, gelir tablosu, nakit akış, özkaynak değişimi).
Parasal Kazanç/Kayıp	Hesaplanmaz.	Hesaplanır ve gelir tablosunda gösterilir.
Mali Tablolara Etkisi	Sınırlı; düzeltme farkları fon hesabına alınır.	Kapsamlı; tüm tablolar reel hale getirilir.
Vergi Etkisi	Vergisel kazanç hesaplamasında dikkate alınır.	Vergisel etki doğurmaz (raporlama amaçlıdır).
Raporlama Amacı	Vergi idaresine yönelik mali tablolar.	Yatırımcılar ve paydaşlara yönelik finansal raporlar.
Denetim	Vergi denetimi kapsamında değerlendirilir.	Bağımsız denetim kapsamında incelenir.

Tablo 2: VUK ve TMS 29 Kapsamında Enflasyon Muhasebesi Karşılaştırması

2. Enflasyonun Bilanço ve Gelir Tablosu Üzerindeki Etkisi

Finansal tabloların temel amacı, muhasebe ile ilgili tarafların (yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar, devlet vb.) karar alma süreçlerinde ihtiyaç duydukları güvenilir ve doğru finansal veriyi sunmak ve şirketlerin mevcut durumlarına ilişkin bilgi sağlamaktır. Paylaşılan verilerin doğruluğu, ilgili tarafların doğru kararlar almasını kolaylaştırırken, yanlış veya yanıltıcı bilgiler hatalı kararlar alınmasına sebep olabilir. Bu yanlış ve yanıltıcı bilgilerin oluşmasında en önemli etkenlerden biri, enflasyonun finansal tablolarda yeterince dikkate alınmamasıdır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, paranın satın alma gücündeki değişiklikler yatırımcılar ve ilgililer için yanıltıcı sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisinin doğru şekilde yansıtılması büyük önem taşımaktadır.

2.1. Enflasyonun Bilanço Üzerindeki Etkisi

Tek Düzen Hesap Planı (THP) çerçevesinde, bilanço işletmelerin belirli bir dönem içerisindeki varlık ve bu varlıkların kaynaklarını gösteren temel finansal durum tablosudur. Tarihi maliyet ve para ile ölçülme esasına göre hazırlanan bilançolar, sürekli artan fiyatlar karşısında gerçek ve karşılaştırılabilir bilgi sunamayabilir. Bu nedenle, enflasyon muhasebesi, bilanço kalemlerinin parasal ve parasal olmayan olarak ayrıştırılmasıyla etkilerini ortaya koyar.

• **Parasal kalemler:** Elde tutulan para veya para ile ödenecek/alınacak kalemlerdir (TMS 29, md. 12-15). Bu kalemler nominal değer üzerinden ölçülür ve enflasyon düzeltmesine tabi olmaz (Bkz. Tablo 3).

• **Parasal olmayan kalemler:** Sabit veya belirlenebilir tutarda para ödemesi yükümlülüğü olmayan kalemlerdir (TMS 21, md. 16). Bu kalemler enflasyon düzeltmesine tabi tutulur (Bkz. Tablo 3).

Enflasyonist bir ortamda, parasal olmayan varlıklara sahip şirketler, genel fiyat seviyesindeki artışlar sayesinde nominal değerlerini koruyabilirler ve satın alma güçlerini muhafaza edebilirler. Örnek olarak yabancı para alacakları, yurt dışı sipariş avansları ve sabit kıymetler verilebilir (Altun, 2004; Gökçen ve Ataman, 2022).

Parasal Kalemler	Parasal Olmayan Kalemler
Nakit ve bankalardaki mevduat	Şerefiye
Menkul kıymetler	Stoklar ve karşılıkları
Ticari alacaklar ve karşılıkları	Sabit kıymetler
Şüpheli alacaklar	Maddi olmayan duran varlıklar
Alacak senetleri ve diğer alacaklar	İştirak yatırımları
Ticari borçlar	Ertelenmiş gelirler
Tahakkuk etmiş giderler ve diğer borçlar	Özkaynaklar
Ödenecek vergiler	Hisse senetleri
Ödenecek borçlar ve senetler	

Tablo 3. Parasal ve Parasal Olmayan Finansal Tablo Kalemleri **Kaynak:** PwC, 2023; Gökten, Gökten ve Mollaogulları, 2023.

Parasal ve parasal olmayan kalemler açısından enflasyonun etkileri farklıdır ve bu farklar bilanço analizini doğrudan etkilemektedir.

2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkisi

İşletmelerin belirli bir döneme ait gelir ve giderleri ile o döneme ait faaliyet sonuçlarının yer aldığı finansal tablo olarak tanımlanan gelir tablosu, enflasyonun yani paranın satın alma gücünün değişmesi durumunda olumsuz etkilenmekte ve yanıltıcı rakamlara yer verilmesine neden olabilmektedir.

Gelirin oluştuğu dönem ile gelir tablosunun düzenlendiği dönem arasında, paranın satın alma gücündeki olası olumlu-olumsuz farklılıkların etkisi, gelir tablosunda yer alan bilgilerin doğruyu yansıtmamasına sebep olabilmektedir (Karakaya, 2004).

Tarihi maliyet esasına göre hazırlanan muhasebe kayıtlarında elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan gelir tablolarında yer alan gelir ve gider kalemleri, ilk kayıtlandıkları rakamlarla takip

edildiğinden özellikle, enflasyon dönemlerinde, hazırlanan gelir tablolarının gerçeği yansıtmama durumu tartışmaya açık olan bir konudur.

Fiyat artışlarının olduğu dönemlerde, şirketin sattığı ya da satacağı malın fiyatı da yükseleceğinden, satış geliri de artacaktır. Dolayısı ile söz konusu artışlar birbirine entegre edildiğinden, mevcut artışın fiyatlar genel seviyesinde ki artışla karşılaştırılarak incelenmesi gerekmekte ve diğer gelir unsurlarında yer alan her bir kalemin de gerçeği yansıtıp yansıtmadığına ilişkin gerekli değerlendirme ve incelemelerde bulunulması gerekmektedir (Gökçen, 2023).

3. Literatür Araştırması

Enflasyon muhasebesi ve enflasyon düzeltmesi konularına ilişkin literatür çalışmaları, özellikle enflasyon muhasebesine geçişin ilk dönemi olarak kabul edilen 2003–2004 yıllarını izleyen beş yıl içerisinde yoğunlaşmıştır. Bu dönemde enflasyon oranlarının yüksek seyretmesi, konunun araştırma odağı hâline gelmesini sağlamıştır. 2004 sonrası dönemde enflasyon oranlarının normal seyretmesi nedeniyle literatürdeki çalışmalar azalmış, ancak 2021 yılından itibaren enflasyonun yeniden yükselmesi ile birlikte 2023–2024 yıllarında çalışmalarda artış gözlenmiştir. TR Dizin’de taranan dergilerde 1980–2023 dönemine ilişkin yapılan incelemeler, özellikle 2001–2003 (%116,6) ve 2020–2022 (%114,95) dönemlerinde literatürde kayda değer bir artış olduğunu göstermektedir; bu durum, enflasyon oranlarındaki ani yükselişlerin enflasyon muhasebesinin tartışmaya açılmasını tetiklediğini ortaya koymaktadır (Bozdoğan ve Çetin, 2023).

Erken dönem çalışmalar incelendiğinde, Özuluçan (2002) TMS ve SPK tebliğleri çerçevesinde Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi modelini analiz ederek enflasyonun muhasebe rakamları üzerindeki etkilerini ortaya koymuş, Bilici (2003) ise kısmi düzeltme uygulamalarını değerlendirerek bunların muhasebe kayıtlarına yansımalarını örneklemle göstermiştir. Özsoy (2006), 2002–2003 yıllarında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’ndaki 13 tekstil şirketi üzerinde yaptığı çalışmada, enflasyon düzeltmesinin şirketlerin aktif ve pasif durumuna göre farklı kazançlar sağladığını rasyo analizi ile ortaya koymuştur. Bu erken dönem çalışmaları, enflasyon düzeltmesinin temel olarak finansal tabloların gerçek değerini yansıtmayı hedeflediğini ve kısmi uygulamaların etkilerini sınırlı ölçüde gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası örnekler ve sonraki dönem çalışmaları ise daha kapsamlı bir karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Patjoshi (2013), Hindistan’da 2004–2009 döneminde 49 şirket üzerinde yaptığı analizde, enflasyon düzeltme işlemlerinin karlılık oranlarını tarihsel maliyet esaslı ölçümlere göre düşürdüğünü tespit etmiş ve böylece enflasyon düzeltmesinin finansal tabloların nominal etkilerini giderdiğini göstermiştir. Arzova ve Şahin (2022) çalışmalarında, TMS 29 ve BOBİ FRS standartları çerçevesinde enflasyon muhasebesinin finansal tablolara etkilerini incelemiş; bu standartların enflasyonu tablolar üzerinden azaltmaya yönelik uyumlu ancak eksik düzenlemeler içerdiğini belirtmişlerdir. Shamsadini, Nasab ve Mulla (2022) ise 2015–2019 döneminde Bombay ve Tahran borsasında işlem gören 675 şirket üzerinde enflasyon düzeltme uygulamalarının olumsuz etkilerini gidermede gerekliliğini analiz

etmişlerdir. Bu çalışmalar, uluslararası bağlamda enflasyon düzeltmesinin şirketler üzerindeki etkilerini farklı ülkeler ve piyasa yapıları üzerinden karşılaştırmalı olarak sunmaktadır.

Güncel Türkiye örnekleri de önemli bulgular içermektedir. Gökten, Gökten ve Mollaoğulları (2023), Borsa İstanbul 30 endeksindeki imalat şirketlerinin stok kalemi verilerini kullanarak, enflasyon muhasebesine geçilmesi durumunda hem bilanço hem de gelir tablosunda önemli değişikliklerin ortaya çıkacağını göstermiştir. Akpınar vd. (2024) oran analizi tekniğiyle, enflasyon düzeltmesi yapılmış ve yapılmamış finansal tablolar arasındaki farkları karşılaştırmış, düzeltme sonrası tabloların daha gerçekçi finansal bilgi sunduğunu ancak oran analizlerinde sınırlı iyileşme sağladığını ortaya koymuştur. Keskin (2024) çalışmasında ise Türkiye’de VUK çerçevesinde enflasyon muhasebesi uygulamalarını tarihsel ve kavramsal olarak ele almış ve uygulama örnekleriyle eğitimsel bir katkı sunmuştur. Son olarak, Yıldız (2025) 2023–2024 yıllarına ilişkin uygulama örnekleri üzerinden parasal olmayan kalemlerin düzeltme etkilerini incelemiş ve enflasyon düzeltmesinin vergi hesaplamalarında doğrudan etkili olmadığını vurgulamıştır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, erken dönem çalışmalar daha çok enflasyonun muhasebe kayıtları üzerindeki etkilerini tespit etmeye ve kısmi düzeltme uygulamalarını test etmeye odaklanırken, 2013 sonrası ve uluslararası çalışmalar enflasyon düzeltmesinin kârlılık ve finansal tablo bütünlüğü üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemiş, 2023–2024 dönemine ait çalışmalar ise Türkiye özelinde parasal olmayan kalemlerin düzeltme etkilerini ve vergisel etkisizliğini analiz ederek VUK kapsamındaki teknik düzeltme sürecini açıklamıştır. Bu karşılaştırma, literatürde enflasyon muhasebesinin finansal tabloların doğruluğunu artırmada etkili olduğunu, ancak kârlılık ve performans göstergelerinde sınırlı iyileşme sağladığını ortaya koymaktadır.

4. Enflasyon Düzeltme Yöntemleri

Ülkelerin yüksek enflasyon rakamlarının finansal tablolar üzerindeki etkisini gidermek için kullanılan ve sıklıkla kabul gören temel/genel enflasyon muhasebesi giderme/düzeltilme modellerini (Akdogan, 2000):

- Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi Yöntemi
- İkame Maliyeti Muhasebesi- Cari Maliyet (Değer) Muhasebesi Yöntemi
- Genel Fiyat-İkame Maliyeti Muhasebesi Yöntemi

şeklinde sıralanabilir. Her üç yöntem de, enflasyon kaynaklı oluşan fiyat ve maliyet değişikliklerinin izlenmesinde ve doğru bir şekilde saptanması noktasında, geleneksel muhasebeye kıyasla ciddi katkılar sunmaktadır. Söz konusu yöntemler Tablo 4’te yer almaktadır.

Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi Yöntemi	İkame Maliyeti Muhasebesi-Cari Maliyet (Değer) Muhasebesi Yöntemi	Genel Fiyat-İkame Maliyeti Muhasebesi
Bu yöntem, genel fiyat değişimlerinin finansal tablolar üzerindeki etkilerini düzeltmek ve bu değişimlerin şirketlerin mali yapısındaki etkilerini belirlemek amacıyla temel finansal tabloların genel fiyat endeksleri ile düzeltilmesini sağlar (Akdoğan ve Tenker, 2001). Fiyatlar genel seviyesi modelinde, varlıklar parasal ve parasal olmayan olarak ayrılır. Fiyat değişimleri, parasal kazanç ve kayıplara yol açar; bu nedenle, parasal varlık bulunduran şirketler zarar görürken, borçlu şirketler kazanç elde eder (Hacırustemoğlu, 1997).	Enflasyon dönemlerinde fiyat artışları her ürün veya hizmette farklılık gösterir. Bu farklılık, ikame maliyeti muhasebesinin temel nedenini oluşturur ve şirketin gerçek değerini ve kârını yansıtmada önemli bir rol oynar (Robson, 1994). Bu karma yöntem hem genel fiyat seviyesindeki hem de özel fiyat seviyesindeki enflasyon değişikliklerini birlikte değerlendirerek, gerçek kâr rakamlarına ulaşmayı kolaylaştırır.	Bu yöntem hem genel fiyatlar seviyesinin hem de ikame maliyeti yönteminin etkilerini bir arada değerlendirir. Bu yöntem, fiyatlar özel seviyesine öncelik vererek, ikame maliyeti muhasebesine göre düzeltilmiş finansal tabloları, dönem sonunda genel fiyat seviyeleri endeksleri ile düzeltilmiş haliyle kullanıcılara sunar. Bu bağlamda, dönem sonunda hem parasal olan kalemlerin hem de parasal olmayan kalemlerin kazanç ve maliyetinin doğru bir şekilde hesaplanmasına katkı sunmaktadır (Gökçen, 2023).

Tablo 4: Enflasyon düzeltme yöntemleri.

Tablo 4’te yer alan yöntemlerden; Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi, genel fiyat değişimlerinin etkilerini düzeltirken, İkame Maliyeti Muhasebesi enflasyondaki fiyat farklılıklarını yansıtmaktadır. Genel Fiyat-İkame Maliyeti Muhasebesi ise her iki yöntemi birleştirerek finansal tabloları hem özel hem de genel fiyat seviyeleriyle düzeltir ve kazanç ile maliyetleri doğru hesaplamaktadır.

Türkiye’de ise enflasyon düzeltme yöntemi olarak, Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

5. Uygulama

Bilanço kalemlerine ilişkin ifade, 328 Seri No.lu VUK Genel Tebliği ekinde, parasal olan ve parasal olmayan kalemler şeklinde iki temel gruba ayrılmaktadır. Çalışmada, 2023 yılında yeniden uygulanmaya başlanan enflasyon muhasebesi, kavramsal olarak ele alınmış ve finansal tablolar üzerindeki etkileri bir örnek işletme uygulaması ile incelenmiştir. Bu çerçevede, düzeltme öncesi ve sonrası bilanço durumu karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Konunun uygulama alanının kısıtlı olması (yıllar sonra ilk defa uygulanmaya başlanması, nasıl uygulanacağına ilişkin belirsizlikler içermesi ve finansal tabloların bütün kalemlerine uygulanamaması vb. gibi) nedeniyle doğrudan somut şirket verileri yerine örnek bir uygulama üzerinden ele alınması, yıllar sonra yeniden uygulamaya konulan enflasyon muhasebesini daha anlaşılır kılacaktır.

Çalışmada, enflasyon muhasebesinin uygulanabilirliği ele alınmış; parasal kalemlerde enflasyon düzeltilmesi yapılmazken, parasal olmayan kalemler için bu düzeltme uygulanmıştır. Bu bağlamda, örnek işletme üzerinden 2023 yılı için endeks rakamları ile işlemin gerçekleştiği yıl ve ayda yer alan Yİ-ÜFE

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

endeksi esas alınarak düzeltme katsayısı hesaplanmış ve ilgili dönemin enflasyon düzeltme tutarı dönem sonu bilançosuna eklenmiştir.

“2023 hesap dönemi sonuna ait bilançonun düzeltilmesi işlemi, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Türkiye geneli için hesaplanan ve aylar itibarıyla açıklanan Yİ-ÜFE değerleri göz önünde bulundurularak aşağıdaki formüle göre saptanacak olan düzeltme katsayıları kullanılarak yapılacaktır” (VUK Genel Tebliği: Md. 17-1):

$$\text{Düzeltilme Katsayısı} = \text{Mali Tablonun Ait Olduğu Aya İlişkin Yİ-ÜFE} / \text{Düzeltilmeye Esas Alınan Tarihi İçeren Aya İlişkin Yİ-ÜFE}$$

5.1. Uygulama Örneği

“X” işletmesinin, 31.12.2023 tarihli enflasyon düzeltmesi öncesi bilançosu aşağıdaki gibidir:

Kasa 120.000,00	Banka Kredileri 105.000,00
Hisse Senetleri 40.000,00	Borç Senetleri 100.000,00
Alıcılar 55.000,00	Satıcılar 65.000,00
Ticari Mallar 85.000,00	Alınan Sipariş Avansları 40.000,00
Taşıtlar 100.000,00	Sermaye 90.000,00
Aktif Toplamı 400.000,00	Pasif Toplamı 400.000,00

Tablo 5: “X” işletmesinin 31.12.2023 tarihli bilançosu.

5.1.1. Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri ve Kayıtları

Enflasyon düzeltme katsayısı hesaplanmadan önce örnekte yer alan varlık ve kaynakların parasal olan ve parasal olmayan kalemler olarak sınıflandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda:

Enflasyon muhasebesi uygulamalarında, bilanço kalemleri arasında yer alan parasal olmayan kalemler düzeltmeye tabi tutulmaktadır. Bu nedenle, enflasyon düzeltme işlemlerinde yalnızca parasal olmayan kalemlerle ilgili düzeltme işlem ve kayıtlarına yer verilecektir.

PARASAL KALEMLER	PARASAL OLMAYAN KALEMLER
Kasa	Hisse Senetleri
Alıcılar	Ticari Mallar
Borç Senetleri	Taşıtlar
Banka Kredileri	Alınan Sipariş Avansları
Satıcılar	Sermaye

Tablo 6: Parasal ve parasal olmayan bilanço kalemleri

➤ X işletmesi 01.01.2022 tarihinde kurulmuş ve parasal olmayan kalemlerde oluşan dönem içi değişimlerin Eylül 2023 tarihinde gerçekleştiği varsayılmıştır. Bu varsayım doğrultusunda, enflasyon düzeltmesinde, düzeltmeye esas tarih olarak tüm hesaplar için Eylül/2023 dönemi dikkate alınacaktır.

➤ 31.12.2023 tarihinde Aralık ÜFE Endeksi 2915,02 iken 31.09.2023 tarihinde Eylül endeksi 2749,98'dir.

Hisse Senetleri Hesabının Enflasyon Düzeltmesi

➤ Hisse Senetleri Düzeltme Katsayısı = Aralık 2023 Endeksi / Eylül 2023 Endeksi = 2915,02 / 2749,98 = 1,0600

➤ Hisse Senetleri Düzeltilmiş Değeri = 40.000,00 x 1,0600 = 42.400,00 TL

➤ Hisse Senetleri Enflasyon Farkı = 42.400,00 TL - 40.000,00 TL = 2.400,00 TL

31.12.2023		
110 Hisse Senetleri Hesabı	2.400,00	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı (Hisse Senetleri Enflasyon Düzeltme Kaydı)		2.400,00
Ticari Mallar Hesabının Enflasyon Düzeltmesi		

➤ Ticari Mallar Düzeltme Katsayısı = Aralık 2023 Endeksi / Eylül 2023 Endeksi = 2915,02 / 2749,98 = 1,0600

➤ Ticari Mallar Düzeltilmiş Değeri = 85.000,00 x 1,0600 = 90.100,00 TL

➤ Ticari Mallar Enflasyon Farkı = 90.100,00 TL - 85.000,00 TL = 5.100,00 TL

31.12.2023		
153 Ticari Mallar Hesabı	5.100,00	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı (Ticari Mallar Enflasyon Düzeltme Kaydı)		5.100,00
Taşıtlar Hesabının Enflasyon Düzeltmesi		

➤ Taşıtlar Düzeltme Katsayısı = Aralık 2023 Endeksi / Eylül 2023 Endeksi = 2915,02 / 2749,98 = 1,0600

➤ Taşıtlar Düzeltilmiş Değeri = 100.000,00 x 1,0600 = 106.000,00 TL

➤ Taşıtlar Enflasyon Farkı = 106.000,00 TL - 100.000,00 TL = 6.000,00 TL

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

31.12.2023		
254 Taşıtlar Hesabı	6.000,00	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		6.000,00
(Taşıtlar Enflasyon Düzeltme Kaydı)		

Alınan Sipariş Avansları Hesabının Enflasyon Düzeltmesi

- Alınan Sipariş Avansları Düzeltme Katsayısı = Aralık 2023 Endeksi / Eylül 2023 Endeksi = 2915,02 / 2749,98 = 1,0600
- Alınan Sipariş Avansları Düzeltmiş Değeri = 40.000,00 TL x 1,0600 = 42.400,00 TL
- Alınan Sipariş Avansları Enflasyon Farkı = 42.400,00 TL - 40.000,00 TL = 2.400,00 TL

31.12.2023		
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	2.400,00	
340 Alınan Avanslar Hesabı		2.400,00
(Alınan Sip. Avs. Enf. Düz. Kyd.)		

Sermaye Hesabının Enflasyon Düzeltmesi

- Sermaye Düzeltme Katsayısı = Aralık 2023 Endeksi / Eylül 2023 Endeksi = 2915,02 / 2749,98 = 1,0600
- Sermaye Düzeltmiş Değeri = 90.000,00 TL x 1,0600 = 95.400,00 TL
- Sermaye Enflasyon Farkı = 95.400,00 TL - 90.000,00 = 5.400,00 TL

31.12.2023		
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	5.400,00	
502 Sermaye Düzeltmesi Olumlu Fark Hesabı		5.400,00
(Sermaye Enflasyon Düzeltme Kaydı)		

Enflasyon Düzeltme Hesabının Kapatılması

Alınan Sipariş Avansları 2.400,00	Hisse Senetleri 2.400,00
Sermaye 5.400,00	Ticari Mallar 5.100,00
	Taşıtlar 6000,00
Geçmiş Yıllar Karları 5.700,00	
Aktif Toplamı 13.500,00	Pasif Toplamı 13.500,00

Tablo 7: Enflasyon düzeltme hesabının kapatılması.

Tablo 7’de yer verilen her bir yevmiye maddesi (parasal olmayan), defteri kebire kaydedildikten sonra, “698 Enflasyon Düzeltme Hesabı” (13.500,00-7.800,00) 5.700,00 TL alacak bakiyesi verecektir. Söz konusu alacak bakiyesi ise “570 Geçmiş Yıllar Karları Hesabı”na aktarılacaktır.

31.12.2023			
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	5.700,00		
570 Geçmiş Yıllar Karları Hesabı		5.700,00	

Yapılan fark ve düzeltme işlemlerinden sonra, 31.12.2023 tarihinde enflasyona göre hazırlanacak olan düzeltilmiş bilanço tablosu şu şekilde olacaktır:

Kasa 120.000,00	Banka kredileri 105.000,00
Hisse Senetleri 42.400,00	Borç Senetleri 100.000,00
Alıcılar 55.000,00	Satıcılar 65.000,00
Ticari Mallar 90.100,00	Alınan Sipariş Avansları 42.400,00
Taşıtlar 106.000,00	Sermaye 90.000,00
	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Fark 5.400,00
	Geçmiş Yıllar Karları 5.700,00
Aktif Toplamı 413.500,00	Pasif Toplamı 413.500,00

Tablo 8: “X” işletmesinin 31.12.2023 tarihli düzeltilmiş bilançosu.

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

Elde edilen nihai tabloda, enflasyon muhasebesi öncesinde bilanço kalemlerinin toplam varlık ve kaynak tutarı 400.000,00 TL olarak tespit edilmiştir. Enflasyon muhasebesi uygulaması sonrasında bu tutarın 413.500,00 TL'ye yükseldiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, aradaki 13.500,00 TL'lik farkın enflasyon düzeltmesinden kaynaklandığı görülmüştür. Ulaşılan 13.500,00 TL'lik fark, bilançoda yer alan; alınan sipariş avansları 2.400,00 TL, hisse senetleri 2.400,00 TL, sermaye 5.400,00 TL, ticari mallar 5.100,00 TL, taşıtlar 6.000 TL ve geçmiş yıllar karları: 5.700,00 TL hesap kalemlerinden kaynaklanmıştır.

5.2. Enflasyon Muhasebesinin Bilanço ve Gelir Tablosuna Etkileri: TÜPRAŞ Şirketi Üzerine Bir İnceleme

KGK, 23 Kasım 2023'te yayımladığı duyuru ve SPK, 28 Aralık 2023 tarihinde aldığı kararla, 31 Aralık 2023 itibarıyla sona eren hesap dönemlerinden itibaren enflasyon muhasebesi uygulanmasına karar vermesi ile birlikte şirketler, finansal tablolarında enflasyon düzeltmelerini dikkate almıştır. Söz konusu şirketler içinde yer alan TÜPRAŞ şirketi, 31 Mart 2024 itibarıyla sona eren hesap dönemi için TMS 29 standardını uygulayarak finansal tablolarını, enflasyon düzeltme oranlarını baz alarak yeniden düzenlemiştir.

Bu çalışmada, enflasyon muhasebesi, Borsa İstanbul (BİST) şirketlerinden Tüpraş'ın enflasyon muhasebesi uygulanan finansal tabloları üzerinden incelenerek, enflasyon muhasebesinin etkisi daha anlaşılır bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 9: Özet gelir tablosu ve temel finansalların etkisi (TMS 29 dahil)

BİLANÇO (TL Mn)	2023/12K	2024/06	%Değ
Maddi Duran Varlıklar	166.944	166.552	0%
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	5.308	5.155	-3%
Diğer Uzun Vadeli Kıymetler	34.364	34.581	1%
Ticari Alacaklar	50.442	44.952	-11%
Hazır Değerler	121.394	87.868	-28%
Diğer Kısa Vadeli Varlıklar	79.067	79.029	0%
Toplam Aktifler	457.518	418.137	-9%
Uzun Vadeli Borçlar	6.683	2.872	-57%
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	4.021	3.571	-11%
Kısa Vadeli Borçlar	2.941	1.038	-65%
Kısa Vadeli Ticari Borçlar	122.185	115.326	-6%
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	68.551	60.038	-12%
Toplam Yükümlülükler	204.381	182.844	-11%
Toplam Özsermaye	253.137	235.292	-7%
Toplam Pasifler	457.518	418.137	-9%

GELİR TABLOSU (TL Mn)	2023/12K	2023/06	2024/06	%Değ
Net Satışlar	686.529	357.349	370.097	4

SMM	576.796	302.275	338.383	12
Brüt Kâr	109.732	55.074	31.714	(42)
Faaliyet Giderleri	19.556	10.957	13.206	21
Net Esas Faaliyet Kârı/(Zararı)	90.177	44.116	18.508	(58)
Net Diğer Gelir/(Gider)	(16.549)	(12.337)	(3.614)	A.D.
Yatırım Faaliyetlerinden Gelir/(Gider)	82	(3)	(4)	A.D.
Finansman Gelir/(Gider)	(5.194)	(5.231)	4.614	A.D.
Net Parasal Pozisyon Kazanç / (Kayıp)	-11.747	-4.617	-8.768	A.D.
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	1.051	927	306	(67)
Vergi Öncesi Kâr	57.820	22.857	11.042	(52)
Vergi	3.948	10.220	5.521	(46)
Net Kâr/(Zarar)	53.872	12.637	5.521	(56)
Azınlık Payları	295	242	170	(29,6)
Ana Ortaklık Payları	53.577	12.395	5.351	(56,8)

Milyon TL	6A23	6A24	Yıllık Değişim
Satış Gelirleri	357.349	370.097	3,6%
Brüt Kar	55.074	31.714	-42,4%
<i>Brüt Kar Marjı</i>	<i>15,4%</i>	<i>8,6%</i>	
Operasyonel Kar	44.116	18.508	-58,0%
<i>Operasyonel Kar Marjı</i>	<i>12,3%</i>	<i>5,0%</i>	
FAVÖK	48.309	23.074	-52,2%
<i>FAVÖK Marjı</i>	<i>13,5%</i>	<i>6,2%</i>	
Net Kar	12.395	5.351	-56,8%
<i>Net Kar Marjı</i>	<i>3,5%</i>	<i>1,4%</i>	

Tablo 9: Özet gelir tablosu ve temel finansalların etkisi (TMS 29 dahil) **Kaynak:** KAP, Finnet, Şeker Yatırım Araştırma

Tüpraş şirketinin 31 Aralık 2023 ile 30 Haziran 2024 tarihleri arasında hazırlanan bilanço tablosunda, özellikle kaynak kalemlerinde belirgin bir azalma gözlemlenmektedir. Ancak, bu azalmaların tamamının enflasyon muhasebesi uygulamalarından kaynaklanmadığı, yalnızca parasal olmayan kalemlerdeki değişikliklerin enflasyon muhasebesi ile ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Bu çerçevede, enflasyon muhasebesinin şirketin karı üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu gözlemlenmekle birlikte, bilanço kalemlerinde meydana gelen değişiklikleri detaylı bir şekilde incelemek yerine, enflasyon muhasebesinin etkisini özet gelir tablosu üzerinden değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Tüpraş, 2024 yılı ikinci çeyreğine ilişkin enflasyon muhasebesi (TMS-29) çerçevesinde açıklanan finansal sonuçlarına göre, 2023 yılı ikinci çeyreğe (9.348 milyon TL) göre %46 azalma ile 5.004 milyon TL net kar elde etmiştir. Şirketin karlılığı, daralan ham petrol farkları ve planlı RUP bakımının olumsuz etkilerine rağmen, güçlü satış hacmi ve düşük enerji maliyetleri sayesinde vergi öncesi karı destekler nitelikte bir durum sergilediği Tablo 9'da görülmektedir.

Yurtiçi talebin stabil seyretmesine karşın, artan uluslararası talep ile 7 yılın en yüksek ikinci çeyrek satış hacmi gerçekleşmiş, 2023 ikinci çeyreğine göre %7 artışla 7,8 milyon ton satış yapılmıştır. TMS-

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

29 etkisi dâhil net satış gelirleri, 2023 ikinci çeyreğine göre %4 artarak 190.715 milyon TL olmuştur. Şirketin planlı RUP bakımına rağmen, kapasite kullanım oranı %94 (2023: %83) ile yüksek seviyede kalmış ve üretim 6,8 milyon ton olmuştur (2023: 5,9 milyon ton).

TMS-29 etkisi dahil FAVÖK, 2024 ikinci çeyreğinde %54 oranında bir yıllık azalma ile 12.424 milyon TL olarak gerçekleşmiş ve FAVÖK marjı %6,5 olmuştur (2023: %14,6). Şirket, net nakit pozisyonunu 1Ç24'teki +51 milyon TL'den 2Ç24 sonunda +55 milyon TL'ye yükseltmiştir.

Faaliyet kârının, brüt kârlılıktaki düşüş ve artan operasyonel giderler nedeniyle %58 azaldığı görülürken, FAVÖK marjının ise yıllık %7,3 puan azalarak %6,2 seviyesinde gerçekleştiği görülmüştür. Ayrıca, enflasyon muhasebesi uygulamaları nedeniyle finansal tablolarda 8,768 milyon TL'lik olumsuz bir etkinin (net parasal pozisyon kazanç/kayıp) oluştuğunu da gözlemlenerek enflasyon düzeltmesi nedeniyle oluşan rakamsal farklılıkların da önemini ortaya koymaktadır.

Enflasyon muhasebesi, parasal varlık ve yükümlülüklerin enflasyon oranlarına göre düzeltilmesiyle finansal tablolarda önemli farklar yaratmış, şirketin operasyonel verimliliğini olumsuz etkilemiştir. Ancak bu uygulama sonucunda, kısa vadede şirketin karlılığı baskılanmış olarak görünse de uzun vadede, şirketin gerçek finansal durumunun daha doğru bir şekilde yansıtılmasını mümkün kılarak doğru değer ve rasyolar ile güvenilir tabloların oluşmasına katkı sunması beklenmektedir.

Sonuç

Ekonomik krizler ve yüksek enflasyon, şirketlerin finansal tablolarında önemli rakamsal artışlara yol açmakta, bu da bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, enflasyon düzeltme işlemlerinin yüksek enflasyon dönemlerinde uygulanması, şirketlerin bilançolarında daha doğru bilgiler sunarak yanıltıcı rakamların temizlenmesine imkân tanımaktadır.

VUK(5024 Sayılı), GVK ve KVK'daki değişikliklerle getirilen enflasyon düzeltmesi uygulamaları, 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe girmiş ve ilk kez 31.12.2003 tarihli bilançolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuştur. Ancak, 2004 ve 2021 yılları arasında enflasyon düzeltmesi koşulları oluşmadığı için uygulama yapılmamıştır. 2021 yılı sonunda pandemi ve diğer sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle enflasyon düzeltmesi koşulları yeniden ortaya çıkmış ve enflasyon muhasebesi, 20 yıl sonra 2023 yılında tekrar uygulanmaya başlamıştır.

Çalışmada, enflasyon muhasebesinin finansal tablolar üzerindeki etkisi iki uygulama üzerinden değerlendirilmiştir. İlk olarak, enflasyon düzeltilmesinde uygulanacak oranlar ve muhasebeleştirilecek kalemler belirlenerek, enflasyon muhasebesi kapsamında düzeltilmiş tutarlar üzerinden yevmiye kayıtları yapılmıştır. İkinci uygulamada ise, Tüpraş şirketinin enflasyon muhasebesi uygulanmış finansal tabloları incelenerek enflasyon muhasebesinin etkisi analiz edilmiştir.

Çalışmada yer alan ilk örnek uygulama sonucunda, örnek şirketin, enflasyon muhasebesi öncesinde bilanço kalemlerinin toplam varlık ve kaynak tutarı 400.000,00 TL iken, enflasyon

muhasebesi sonrasında bu tutar 413.500,00 TL'ye yükselerek, 13.500,00 TL'lik bir fark oluşmuştur. Bu fark, enflasyon düzeltmesinden kaynaklanmakta olup, şirketlerin finansal tablolarındaki enflasyon muhasebesinden doğan bu farkın belirlenmesi ise daha doğru ve nesnel finansal tablolara ulaşılmasına olanak tanımaktadır. Şirketlerde enflasyon muhasebesinin önemini vurgulayan bu durum, düzeltilmiş bilançolar aracılığıyla enflasyon muhasebesinin yarattığı rakamsal farklılıkları göstererek, enflasyonun etkilerini minimize etmekte ve böylece daha doğru finansal verilere ulaşılmasına imkân tanımaktadır.

Çalışmada yer alan ikinci uygulama sonucunda ise Tüpraş, 2024 yılı ikinci çeyreğine ilişkin enflasyon muhasebesi (TMS-29) çerçevesinde açıklanan finansal sonuçlarına göre, net karının %56 oranında azaldığı, enflasyon muhasebesi uygulamaları nedeniyle finansal tablolarda 8,768 milyon TL'lik olumsuz bir etkinin (net parasal pozisyon kazanç/kayıp) oluştuğu görülmüştür.

Çalışmada sunulan uygulama örnekleri, enflasyon muhasebesinin rakamsal açıdan önemli farklılıklar yarattığını ortaya koymakta; ayrıca işlem hacmi büyük şirketlerin bilançolarında da hem hesap sayısı hem de tutar açısından büyük değişiklikler yaratabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, enflasyonun finansal tablolar üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması ya da yok edilmesi için enflasyon muhasebesi uygulaması ciddi bir öneme sahiptir.

Ayrıca, enflasyon muhasebesine ilişkin yapılan çalışmaların, düşük enflasyon dönemlerinde azaldığı, yüksek enflasyon dönemlerinde ise arttığı gözlemlenmiştir. Konuya ilişkin yapılacak olan sonraki çalışmalarda, özellikle enflasyon muhasebesinin uygulandığı 2023 yılı ile sonraki ya da önceki yıllar arasında kıyaslama yapılarak gözlem sayısının artırılması, uygulama alanlarının çeşitlendirilmesi ve farklı ülkelerle karşılaştırma yapılması ile ulaşılan sonuçların daha kapsamlı değerlendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Akdoğan, N. (2000). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Uygulamaya Konulan Enflasyon Muhasebesi Yönteminin Değerlendirilmesi, *MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Mart, 337-358.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2001). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Gazi Kitabevi, 7. Baskı, Ankara.
- Akpınar, Y., Cığer, A., Karyağıdı, N. G., & Kaya, A. (2024). Enflasyon Muhasebesi Uygulamasının İşletmelerin Finansal Yapıları Üzerine Etkileri: Oran Analizi İle İnceleme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 16 (31), 360-376.
- Akyol, M. (2023). Enflasyon ve Enflasyon Muhasebesi Çerçevesinde Bilançolara Etkiye Dair Genel Bakış, *Mali Çözüm*, 33/175, 279-290.
- Altun, B. (2004). Enflasyon Muhasebesinin Vergi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı, Mali Hukuk Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1-188.
- Arzova, S. B., & Şahin, B. Ş. (2022). Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Süreçleri ve Enflasyon Muhasebesinin Finansal Tablolara Etkisi, *Mali Çözüm Dergisi/Financial Analysis*, 32 (170).
- Bilici, N. (2003). Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkilerini Azaltmak için Türkiye'de Uygulanan Önlemler, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1-2).
- Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2023). Enflasyon Muhasebesine Geri Dönüş: Enflasyon Muhasebesi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12, 78-89.
- Can, B. (2006). *Enflasyon Muhasebesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 1-91.
- Cassel D. (1984). "Inflation", Vahlens Kompendium der Wirtschaftstheorie-und Politik B. 1.München.
- Çakır, M. Ö. (2023). Şirket Bilançolarına Enflasyon Düzeltmesi Gelecek. 06.02.2024 tarihinde <https://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/suleymancakir/002/> adresinden alındı.
- Gökçen, G. & Ataman, B. (2022). Türkiye Finansal Raporlama Standartları ile Vergi Usul Kanunu Kapsamında Enflasyon Muhasebesi ve Uygulaması, 203-227. Muhasebe standart ve uygulamalarını etkileyen değişiklikler gelişmeler ve güncel konular kitap içi edt. Akdoğan,N., Doğan, U., Alp, S. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Gökçen, G. (2023). *Enflasyon Muhasebesi Vergi Usul Kanunu Kapsamında Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları*, (2. Baskı), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Gökten, S., Oktan-Gökten, P. & Mollaoğulları, B. F. (2023). Stoklar ve Enflasyon Muhasebesi Uygulaması: Bist30 İmalat İşletmeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 718-731.
- Hacıüstemoğlu, R. (1997). *Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları*, Ders Kitapları A.Ş., İstanbul.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (2023). Enflasyon Düzeltmesi Uygulama Rehberi.
- Hiçyorulmaz, E., & Akdoğan, H. (2023). Enflasyonun İşletme Finansal Tabloları Üzerindeki Etkileri, *Journal of Management Theory and Practices Research*, 4 (2), 114-128.
- <https://www.hakedis.org/endeksler/yi-ufe-yurtici-uretici-fiyat-endeksi>
- https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_29_2018.pdf
- <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatlari>
- Karakaya, M. (1988). *Enflasyonun Stoklara Etkisinin Finansal Tablolar Analizi Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 25–26.
- Keskin, A. (2024). Vergi Usul Kanunu Kapsamında Türkiye’de Temel Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları Üzerine Bir Çalışma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26 (47), 897-918.
- Kishalı, Y., Işıklılar, S., & Bozkurt, N. (2003). *Enflasyon Muhasebesi* (2. b.). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Özsoy, R. Ö. (2006). *Enflasyon Düzeltmesinin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında İşlem Gören Bazı Tekstil Şirketlerinin Mali Verileri Üzerindeki Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özulucan, A. (2005). Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkisinin Giderilmesinde Kullanılan Otofınansman Yöntemleri ve Enflasyon Muhasebesi Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57 (4), 127-152.
- Parasız, İ. (1998). *Türkiye Ekonomisi 1923’den Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları*. Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

Enflasyon Muhasebesinin 20 Yıl Sonra Geri Dönüşü ve Enflasyon Düzeltmelerinin Finansal Tablolara Etkisi

Patjoshi, PK (2013). Enflasyonun Hindistan İmalat Sanayii Üzerindeki Finansal Performans Ölçütleri Üzerindeki Etkisi, *Asya Yönetim Dergisi*, 4 (1), 28-35.

Robson. K. (1994). Inflation Accounting and Action at a Distance: The Sandilans Episode, Accounting Organization and Society. *European Accounting Review*, January, 1994.

Shamsadini, H., Bekhradi Nasab, V., & Mulla, J. R. (2022). The Moderating Effect of the Inflation on the Relationship Between Asset Revaluation and the Financial Statements of Companies Listed on the Tehran and Bombay Stock Exchanges. *Iranian Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 6 (2), 53-68.

Şavlı, T. Ve Canoğulları, M. (2004). *Uygulamaya Yönelik Enflasyon Muhasebesi*, 1. Baskı, İstanbul: Ernst&Young, Hayat Yayınları: 171, Yönetim Dizisi: 49.

Vergi Usul Kanunu (Mükerrer Madde 298) ve 555 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği (2023). Türkiye Muhasebe Standardı 29 (TMS 29) - Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), www.kgk.gov.tr.

Yıldız, E. (2025). Enflasyon Düzeltme İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi: 2023-2024 Yılı Örnek Uygulama. İçinde M. Kurtlar (Editör), Muhasebe, Denetim ve Finansal Tablolar: Teori ve Uygulama, (ss.1-40). Özgür Yayınları.